

VANTAAN KAUPUNGIN ASiantuntijalausunto**Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp)****Teema: kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen**

Vantaan kaupunki kiittää valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostoa mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024. Vantaan kaupunki pitää myönteisenä pyrkimystä edistää maahan muuttaneen kotoutumista kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella sekä yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Positiivista on myös hallituksen tarttuminen maahan muuttaneiden naisten osallisuuden kasvattamiseen sekä pyrkimys kotoutumispalveluiden laadun vahvistamiseen.

Vantaan kaupunki on Suomen kansainvälinen kunta, ja siitä näkökulmasta maahan muuttaneiden työllisyyden ja osallisuuden edistäminen on kaupungille keskeinen tavoite. Kotoutumisen tehokas edistäminen linkittyy työllisyyden kasvuun ja hallituksen 100 000 uuden työllisen tavoitteeseen. Huomionarvioista on, että vuosina 2000–2021, 66 % työllisyyden kasvusta on tullut C6-kuntien ulkomailla syntyneiden kaupunkilaisten työllisyyden kasvusta. Pääkaupunkiseudun kolmen suurimman kaupungin maahan muuttaneiden osuus koko maan työllisyyden kasvusta on 53 %.

Suomalaistaustaisten väestöllisen huoltosuhteen heiketessä edelleen hallituksen työllisyystavoitteen toteuttaminen edellyttää vahvaa kumppanuutta kuntien kanssa sekä riittävän rahoituksen varmistamista TE24- ja KOTO24-uudistuksissa, työperäisen maahanmuuton edistämisessä sekä jo täällä olevien maahan muuttaneiden työllisyyden ja kotoutumisen edistämisessä.

Kotoutumisen edistämisen rahoitus on turvattava

TE24-uudistus ja KOTO24-uudistus tuovat kunnille huomattavan määrän uusia tehtäviä, joiden toteuttamiseksi tulee osoittaa riittävät taloudelliset resurssit. Rahoituksessa tulisi huomioida pääkaupunkiseudun erityisyys, sillä suurin osa maahanmuutosta keskittyy pääkaupunkiseudun kuntiin. Pääkaupunkiseudulle muuttaa muualta Suomesta huomattavia määriä vieraskielisiä, joilla on edelleen tarvetta kotoutumispalveluille myös kotoutumisajan päättymisen jälkeen. Vantaan asukkaista jo 24,8 % asukkaista on vieraskielisiä, ja kaupunki kasvaa nimenomaan Vantaalle muuttavien vieraskielisten ansiosta. Laskennalliset korvaukset eivät riitä kattamaan näitä palveluiden järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia.

Myönteistä talousarviossa on tilapäistä suojelua saavien huomioiminen erityistä tukea tarvitsevana ryhmänä. Tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten kuntiin siirtyminen ei ole kuitenkaan sujunut ennakoidusti, ja asiakasmäärät ovat olleet huomattavasti odotettua pienempiä. Siltä osin talousarvion arvio kuntiin muuttavien määrästä on ylimitoitettu.

Talousarviossa on ristiriitaisuuksia siltä osin, että esityksen mukaan kuntien roolia kotoutumisen edistämisessä vahvistetaan esimerkiksi tukemalla osaamiskeskuksia sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita. Esityksessä painotetaan alkuvaiheen palveluiden tärkeyttä ja niiden kehittämistä työllistymistä edistävään suuntaan. Kuitenkin nykyisellä hankekaudella rahoitusta on vähennetty huomattavasti, ja osittain tämä on aiheuttanut palveluissa alasajoa. Vuoden 2024 talousarviossa määrärahaa on vähennetty selvästi nimenomaan osaamiskeskustoiminnasta sekä ohjaus- ja neuvontapalveluista, vaikka nämä palvelut ovat vaikuttavia ja tavoittaneet hyvin maahan muuttaneita asiakkaita.

Lisäksi Talent HUB-rahoituksen lakkauttaminen samaan aikaan ja tuleva lakiesitys kotoutumislain mukaisten korvausten korvausajan lyhentämisestä vaikeuttavat kuntien mahdollisuuksia palveluiden toteuttamiseen. Erityisesti Talent-toiminnalla on pyritty lisäämään kansainvälisyyttä yrityksissä, joka on myös elinehto sille, että vastaanottavuus yrityksissä lisääntyy. Nyt törmäämme edelleen päivittäin tilanteisiin, että maahan muuttanut, jopa Suomessa koulutuksensa suorittanut ei ole riittävän pätevä työllistymään.

Kotoutumisajan lyhentäminen ei tehosta kotoutumista

Vantaan kaupungin näkökulmasta suuri haaste kotoutumisen onnistumiselle on tulevassa kotoutumislaisissa lyhennetty kotoutumisaika. Kotoutumisaika lyhenee kolmesta vuodesta kahteen, ja samalla kotoutumislain mukaisten korvausten maksuaika kotoutumisajan lyhennyistä vastaavasti.

On selvää, että mitä tehokkaammin asiakas ohjataan heti alkuvaiheessa sopivan palvelun piiriin, sitä paremmin hänen tilannettaan saadaan edistettyä. Kotoutumisajan tai kotoutumissuunnitelman keston lyhentäminen ei kuitenkaan tehosta kotoutumista tai työllistymistä, sillä tuloksellisuuteen vaikuttavat ensisijaisesti riittävä rahoitus ja resursointi, S2-opetuksen saatavuus ja laatu, osaamisen tunnistaminen ja esimerkiksi mahdollisuudet siirtyä työmarkkinoille jo kotoutumisajalla. On myös hyvä huomioida, että pääkaupunkiseudun kunnissa on runsas joukko kotoutumisajan ylittäneitä, mutta tosiasiasa vastaavan palvelun tarpeessa olevia.

Maahan muuttaneet ovat heterogeeninen ryhmä, jonka palvelutarpeet eroavat huomattavasti riippuen henkilön taustasta ja osaamistasosta. Kunnan vastuulla on kuitenkin toteuttaa koko kohderyhmälle sopivat kotoutumista edistävät palvelut.

Työmarkkinoiden vastaanottavuutta kehitettävä

Osaajapula on todellinen jo monella alalla, ja työhön johtavaa maahanmuuttoa tarvitaan jatkossakin paikkaamaan työvoimavajetta. Vantaan kaupungin näkökulmasta pulaa työntekijöistä on erityisesti logistiikka-alalla, sosiaali- ja terveydenhuollossa, rakennusalalla, teollisuudessa (prosessityöntekijät), sekä palvelualoilla. Kunnat ovat etulinjassa yritysyhteistyössä ja pilotoivat erilaisia yhteistyömalleja sopivien osaajien löytämiseksi. Osaamiskeskustoiminta on yksi erinomainen esimerkki siitä, miten voidaan yhdistää osaamisen kasvattaminen, matalan kynnyksen rekrytoinnin tuki ja esimerkiksi kielituen palvelut niin yrityksille kuin työnhakijoille.

Yhteiskunnan ja työmarkkinoiden vastaanottavuus on keskeisessä roolissa kotoutujien ja maahan muuttaneiden työllistymisen edistämisessä. Yrityksille ja organisaatioille tulisi luoda kannustimia esimerkiksi kielikoulutuksen ja työn yhdistämiseen.

Lisätiedot: Suvi Lindén

Vieraskielisten osaajien ja kotoutujien palveluiden päällikkö

Vantaan kaupunki

p. 040 3562613

suvi.linden@vantaa.fi